

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН САЮЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕНнікаў БЕЛАРУСІ і УПРАўЛЕННЯ ПА СПРАВАХ МАСТАЦТВА ПРЫ СНК БССР

№ 19 (542)

Аўторак, 2 кастрычніка 1945 г.

Цана 50 кап.

Масква, Крэмль,
23 верасня 1945 г.

Указ Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР
аб узнагароджанні газеты „Праўда“ ордэнам Леніна
За паспяховую працу па выхаванні працоўных у духу ідэй Леніна—
Сталіна і выдатныя заслугі ў справе мабілізацыі савецкага народа на пабудову
соцыялістычнага грамадства і абарону савецкай Радзімы ўзнагародзіць газету
«Праўда» ордэнам Леніна.

Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР
М. КАЛІНІН.
Сакратар Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР
А. ГОРКІН.

ПІСЬМО КОМСАМОЛЬЦАЎ і МОЛАДЗІ БЕЛАРУСІ ТАВАРЫШУ СТАЛІНУ у дзень 25 гадавіны ЛКСМ Беларусі

Ад жытні і сніх прастораў ільіных,
Ад ніў, што узорам ляглі саматканым
Над хвалямі прыняці, Сожа, Дняпра;
Ад нашых авяных славаў кургану,
Ад сёл, гарадоў, ад бароў і палізаў,
Дзе ззяла агнёў партызанскіх зара,—
Вітаем цябе мы, наш бацька любімы,
Цябе, правядыр, чыё мужнае імя
На нашых сцягах комсамольскіх палае
І сонцам праменным зямлю азарае.
Твой велічы вобраз жыве ў нашым сэрцы
І вечна жыць будзе ў сэрцы народа,
Бо ты пралажыў нам шырокі ў свеце
Шляхі маладосці, бясмерця, свабоды.
Ты нам запаліў пуцяводныя зоры,
Каб мы ў пацёмку, імгле не блудзілі,
Даў марам юнацкім арміяны крыклі,
А песням — бязмежны далі-прасторы.

Нас партыя ў грозныя дні згуртавала,
І сцягам Кастрычніцкім Ленін і Сталін
Жыццё, нашу будучыню азарылі,
На слаўныя подзвігі нас асінілі.
Калі-ж уздымаліся чорныя хмары—
Варожыя сілы, — каб нас паланіць
І нашы сялы развецці пажарам,
А рэкі і нівы крывёю заліць,—
Мы з рускім народам ўставалі сцяною
На варце палеткаў, вазёр і крыніц,
Сцяною, якую нікім прыбоём
Варожая моц не магла раскрышыць.

З тых дзён, што грэмелі ў баях, у агні
Суровых часоў грамадзянскай вайны,
Яшчэ і сёння на нашых разлогах
Часамі з-пад жвіру ўздзімаюць нагоры
То чэрап нямецкі на даўнім пагосце,
То ржавую прускую каску салдата,
То чорныя і патрухлеўшыя косці
Захоннікаў падлых і прагных магнатаў,
Якія бяслаўны канец свай знайшлі
На нашай свабоднай савецкай зямлі.

Пасля грамадзянскай, у дні адбудовы,
Мы чулі бясмертнага Леніна словы—
Ен даў завет нам і заклік вычмыты:
Імкніцца наперад, істотна вучыцца.
Валікага Леніна імя прыняўшы,
Раслі мы, дужэлі з рэспублікай нашай,
Сталі на варце краіны Саветаў.
У вёскі далёкія неслі асвету,
Пасля маладой большэвіцкай паводкай
Усе мы пайшлі будаваць прыгодкі:
Мы шкло выдзымвалі, шаўк выпрадалі,
Насаджвалі дрэвы, вырошчвалі нівы,
Дамы будавалі, рабілі машыны,
Мы дбайна выкоўвалі скарбы краіны,
Каб жыць ёй багата, каб жыць ёй шчасліва.

Што дзень—то ярчэй пачала падымацца
Краіна-вясёлка, краіна юнацтва,
І горад наш стольны, наш Мінск старажытны,
Яднаў нас пад сонцам, пад небам блакітным,
Навокал яго, як старэйшага брата,
Сам'я гарадоў абступіла багатых,
І кожны нёс працы юнацкае промень—
І Полацк, і Орша, і Віцебск, і Гомель.
Не моўк у краіне паход будавання—
Мы скрозь мацавалі яе рыштывані:
Па закліку партыі ў далечнах ясных
З народам сваім будавалі калгасы,
Навечна знішчалі жабрацкія межы—
Шырокія землі калгасам належыць.
Багата зямля зарадзіла тады,
Багата нажаў гаспадар малады.

Калі надмілі вераснёвыя дні,
Спаткаліся мы у адзінай сямі:
Абняўся чырвоны баец-комсамалец
З сваім дружбаком, што змагаўся ў падполлі,
І з гэтых часоў пад штандарам Радзімы
З братамі заходзімі разам пайшлі мы.

Юнацтва усюды адчыненыя дзверы,
Шмат вырасла з нас дактароў, інжынераў,
Славутых даярак, вядомых артыстаў,
Пілотав, ліцейнічых і трактарыстаў,
Наш гонар і ішчасце, што ў нашай краіне
Усюды ёсць працы юнацкай даніны:
І ў тым, што палеткі шумяць ураджаем,
І ў тым, што пілоты да зор узытаюць,
І ў тым, што вясною красуюць сады,
І ў тым, што нямючкі гудуць правяды,
Што думка знайшла, што напорнасць зрабіла—
Усюды юнацкая ўкладзена сіла.
І Леніна ордэн — пашана для краю—
На нашых грудзях гэтак сама з'яе.

Пад сонцам праменным савецкай Радзімы,
Пад ласкай тваёй, правядыр наш любімы,
Пад ленінска-сталінскім сцягам свабоды
Мужнелі юнацкія нашыя годы,
Мы зналі малымі вялікае ішчасце,
Мы юнымі светлую радасць назалі.

Таму, калі зноў на парозе радзімы
Дыхнула вайна і пажарам, і дымам,
І хвалі ў Бугу крывёй запалалі,
І рынула прагных фашыстаў навалда,—
У гэту хвіліну жывыя наласці
Мы плеч не схілілі, а верныя дружбе
Свабодных народаў, што сонцам ясьне,
І верныя клятве перад маўзалеям,
Усталі на заклік твой смела і дружна.

На ўсім пагарнічым ад Гродні да Брэста,
Яд сценамі даўнства Турава, Пінска,
На спаленых вуліцах роднага Мінска,
На дымных рачных узбярэжжах Бабруйска—
За кожную вёску, за кожнае места
Мы біліся з ворагам мужа і смела—
Стаялі на смерць мы з адвагам рускай.

Варожая кроў на азёрах кіпела,
Сябры нашы падалі мёртвымі ў полі,
Але не зракаліся прагі да волі.
І мы, што ў змаганні ў жывых засталіся,
Над іхню брацкай магільня кляліся:
Адпомсціць бязлітасна юнкерам прускім
За дом наш разбіты — за край беларускі,
І мы свае словы прысягі стрымалі,
Ады — на шырокіх вайсковых франтах,
Другія—ў лясных партызанскіх радах
На ворага яра кідаліся ў бой,
Грамілі ншчадна яго пад Масквой,
З-пад сцен Сталінграда бізлітасна гналі,
У пушчах і ў цёмных лясках вынішчалі.

Навек не забудуца добрыя справы,
Што ў гонар народа, на славу дзяржавы
На ратных палетках Айчынай вайны
Тварылі твае маладыя сыны.
Народ наш раскавае ў песнях і казках
Аб Шуры Грыбковай і Жэні Палтаўскай—
Аб дочках тваіх з беларускай зямлі,
Што мужна да кроплі жыццё аддалі
За сэрца краіны — за нашу Маскву.
За імі прада намі ўстаюць наяву
Шматлікія вобразы нашых сяброў,
Прадзіўных сваю жыватворчую кроў
І паўных таксама на полі змагання
За нашу свабоду, жыццё, красаванне.

У нас паміж бору ёсць возера Свіцязь,
Там вырае славуты на свет увесь віцязь.
І толькі над возерам выйдучэ заранкі,
Ці блісне над борам зарніца ішмела,—
Здаецца, што з горама агністай маланкі
На голавы немцаў, на іхні танкі
Імчыцца ў палёт комсамалец Гастэла.

Калі-ж па-над лясам пракоціцца рэха,—
Людскія пачуцці агортвае ўцеха:
Здаецца, што ў змроку начы сіняватай,
Прабўшыся з нетраў на выбыты шлях,
Вядзе комсамольцаў нстрымны Даватар,
Вядзе наўгалопа па варожых тылах.

А выйдзеш, пачуўшы гудок паравоза,
На шлях, дзе гамоніць Дняпро ці Бяроза,
Дзе стынучэ масты і ў чаканні адказу
Гукае чыгунка, — успомніш адразу,
Як з гэтых пакатых і стромкіх адхонаў
Спускаў эшалоны бясмертныя Заслонаў,
Як біліся халопы яго маладыя,
Каб хіжых прусакаў нашчадкі ліхія
Таптаць беларускіх прастораў не смелі,
Каб вечна ў халодных магільях калелі.

І скрозь, дзе ні ступіш па нашай зямлі—
Ці там, дзе ўміралі, ці там, дзе раслі,
Ці там, дзе жадае ішчасце знайсці,—
Усюды нямаю прыветлівых слоў
Пра нашых дзятчат і пра нашых халопцоў,
Курган векапомны на полі крыніцкім
Нам кажа, як з неіцам змагаўся Сільніцкі:
А цёмная, шумная вечна дуброва,—
Як білі фашыстаў байцы Вужажкова.
А бор магільскі між сыхіх пясчоў,—
Як за Ленінград ваяваў Смалаячоў.
Багатая наша зямля на імені
Славутых герояў Айчынай вайны!
Пра іх нам гавораць і поплаў зялёны,
І спелыя нівы, і шумныя клёны,
І сведкі нямыя бабў — курганы.

Між імі па цяжкіх вайсковых дарогах
Ад першае даты да дня перамогі
Адважна ішла беларуская моладзь,
І ў першых шарэнгах—сябры комсам ола.
То партыя мужнасці нас навучыла,
Нязломна сілаю ўсіх надзяліла,
Мы з Леніна імен жыццё пазнавалі,
З табою Радзіму сваю будавалі.
У добрай часіне і ў цяжкай прыгодзе
Мы мелі апору ў рускім народзе
І клопат бацькоўскі і братняе слова—
У год змагання і ў дні адбудовы.
А клікнуў ты ўсіх нас на бой за Айчыну,
І з імен тваім мы дайшлі да Берліна.
Германія пала. Але недабіты
На ўсходзе былі самураі-бандыты.
Каб вечна спакой быў ва ўсім белым свеце,
Каб ніра жылі мы і нашы дзеці,
На заклік твой велічы, разам з народам,
Мы выйшлі на ворага новым паходам,
Разбіўшы паганых над сінім Амурам,
Дайшлі мы да слаўных цыварных Порт-Артура.
Адпомсцілі катам за крыводы білыя,
Са славай пранёсшы сцягі бавяны.

Маўчыць куляміты, замойлікі гарматы.
Прайшлі мы да дому, да роднае хаты—
Адновілі краіну—старанна, заўзята.
З-пад чорнае ночы, ад гвалту, прымуся,
Ты звывалі, родны, зямлю Беларусі,
І зноў засвіцлі нам ясныя зоры,
Сяваюць палеткі, бары і азёры,
Сяваюць крыніцы і звонкія ракі...
Прымі, наш любімы, дазку навекі!
Ты з намі! І родную нашу краіну
Мы зноў адбудуем, узнімем з руінаў,
Каб стала славутай яна гарадамі,
Каб казкай яна расцвіла між дзесямі.

Прасторы палеткаў, вайною разрытых,
Мы дбайна засеём рукою працавітай,—
І будучэ пшаніца і буйнае жыта
Шумець пад вятрам красой-аксамітам.
Нам цяжкасцю многа спаткаць даядзвенца,
Ды поўна агню комсамольскае сэрца:
У працы адданыя сваімі рукамі
Мы ўсё адбудуем з бацькамі, з братамі,
Паставім прыгожыя, новыя хаты,
І дружнай сям'ёю жыць будзем багата,
Збудуем сялымы, і клубы, і школы,
Абсадзім сялымі зялёнымі сёды.
Мы ў працы хвіліны дарма не патрацім—
У Мінску адновім дамы і палаты,
І будзе ён зноўку ў святле красавання,
Яд мы надзелім адменнай красою—
Дастане набёс ён сваёй галавою.

Да працы аддавай усе мы гатовы,
Табе мы даем комсамольскае слова,
Што ў першых шарэнгах мы будзем з народам,
Каб наша Радзіма квітнела заўсёды.
На нашы прасторы, праз нашы граніцы
Ніякаму ворагу больш не прабіцца,
І сёны, калі мы свой шлях адзначаем,
Цябе, дарогі наш, ад сэрца вітаем.
Ты нас гадаваў і паставіў на ногі,
Праз бойкі да слаўнай правёў перамогі,
Твой вопілі — нам любі, ішчынны на свеце,
Ты — сонца, якое праменна нам свеціць,
Ты — бацька наш родны, ты — бацька народаў.
Жыві-ж, правядыр, незлічоныя годы!
Мы кожнай хвіліною, кожнай парою
І лумкай і сэрцам заўсёды з табою.
Прымі-ж прывітанне ад нас і Радзімы,
Наш Стаўлі владкі, наш бацька любімы!

Пісьмо абмеркавалі і падпісалі а сходах, прыспечаных 25-годдзю Ленінскага Комуністычнага Саюза Моладзі Беларусі, 1.102.033 комсамольцаў, юнакоў і дзятчат Беларусі.

У К А З
Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР аб узнагароджанні Ленінскага Комуністычнага Саюза Моладзі Беларусі ордэнам Чырвонага Сцяга
За мужнасць, самаадданасць і геройства, праўдзеныя комсамольцамі і моладдзю Беларусі ў радах Чырвонай Арміі і партызанскіх атрадах у барацьбе з нямецка-фашысцкімі захопнікамі, і ў сувязі з 25-годдзем узнагародзіць Ленінскі Комуністычны Саюз Моладзі Беларусі ордэнам Чырвонага Сцяга.
Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР М. КАЛІНІН.
Сакратар Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР А. ГОРКІН.
Масква, Крэмль,
22 верасня 1945 г.

Рэдакцыі газеты „ПРАўДА“
Цэнтральны Камітэт ВКП(б) вітае і віншуе баявы орган ленынскай партыі «Праўда» у сувязі з выходам дзевяціцісячнага нумару.
На працягу больш трох дзесяцігоддзяў, з 1912 года, «Праўда» няўхільна несла ў народныя масы вялікія ідэі партыі большэвікоў, згуртавала рабочы клас і ўвесь наш народ вакол яе слаўнага сцяга, натхняла і ўдзімала працоўных на барацьбу за знішчэнне абшарніцка-буржуазнага прыгнёту, устанавленне і замацаванне савецкай улады, за перамогу соцыялізма. У дні Вялікай Айчынай вайны «Праўда» выхоўвала савецкіх людзей у духу безграбнічнай вернасці Радзіме, справе камунізму, заклікала да стойкасці ў барацьбе з ворагам, абуджала дух гераізма, самаафярнасці ў працы і на полі бою.
ЦК ВКП(б) упэўнены, што «Праўда» і надалей будзе з часцю выконваць свае задачы — цвёрда несці сцяг ідэй партыі Леніна—Сталіна і магутным большэвіцкім словам узнімаць савецкі народ на новыя працоўныя подзвігі ў імя далейшага ўмацавання магутнасці, эканамічнага і культурнага росквіту нашай вялікай соцыялістычнай Радзімы.
ЦЭНТРАЛЬНЫ КАМІТЭТ УСЕСАЮЗНАЯ КОМУНІСТЫЧНАЯ ПАРТЫЯ (большэвікоў).

25 год творчасці Л. П. Александройскай

ДАЧЦЫ БЕЛАРУСКАГА НАРОДА

Дарэная Ларыса Пампееўна!
Упраўленне па справах мастацтва пры Соўнаркоме БССР вітае і віншуе Вас з 25-годдзем творчай і грамадскай дзейнасці!
Вы аайшлі з беларускага народа і за 25 год прайшлі вялікі жыццёвы і творчы шлях—ад гуртковай мастацкай самадзейнасці да вярышчых опера-вакальных мастацтваў. Гэты шлях яшчэ праз доўгія годкі увартай працы і вучобы...

Вы карыстаецеся славай лепшай выканаўцы беларускіх народных дзесянь. Беларускі народ багаты песнямі. Ен любіць, пецці і глыбока адчувае свае дзесяні—журботныя і лірычныя, вясёлыя і жшчэрадасныя. Заслужыць права называцца лепшай спявачкай беларускага народа — гэта вялікі гонар.

Вы з'яўляецеся актыўным удзельнікам арганізацыі беларускага опернага тэатра і стваральнікам лепшых вобразаў у беларускіх операх. Беларускі глядач таксама добра памятае і любіць вобразы з класічных опер, якія створаны Вамі.

Аддаючы шмат сіл сцэне, Вы з'яўляецеся актыўным удзельнікам агульна-культурнага будаўніцтва не толькі Беларускай Рэспублікі, але і ўсяго Савецкага Саюза.

Дарэная Ларыса Пампееўна!
Ваш 25-гадовы шлях актрысы і грамадскага дзеяча з'яўляецца для ўсіх работнікаў мастацтва Беларусі ўзорам служэння свайму народу.
Ждаем Вам шмат гадоў жыцця і плённай творчай працы ў ішчаслівай сямі народаў СССР.

Упраўленне па справах мастацтва пры Соўнаркоме БССР.

Народная артыстка

Вялікая сям'я беларускага савецкага мастацтва адзначае выдатную падзею—25-гадовы юбілей таленавітай спявачкі, адной з лепшых дачок беларускага народа Ларысы Александройскай.
25 гадоў таму назад на самадзейную чырвонаармейскую сцэну паднялася дзятчына і праспявала некалькі песень. Гэта была Ларыса Александройскай. З тых часоў годзе яе няспынна гучыць з опернай і канцэртнай сцэны, праз радыё — длаючы нам вяселюду, натхняючы на змаганне і працу.

Ціхрасць, непасрэднасць, грэшчынна выразнасць, багатае адценняў, вялікая прынабнасць здабылі ёй вялікую славу ў Беларусі і ва ўсім Савецкім Саюзе. Многія тысячы і сотні тысяч людзей упершыню спазналі і палюбілі беларускую народную песню праз Александройскаю. Яе «Перапелачка», «Што за месяц», «Чабарок», «Восянь» і «Вечарынка» (на словы Янкі Кувалы), «Бывайце здаровы» — усюды вядомы і спяваюцца.

На пазнейшым гады прыпадае ў Александройскай вялікая работа па арганізацыі беларускага опернага тэатра. У Беларускім Дзяржаўным тэатры оперы і балета Александройскай адразу і па праву заняла першае вялікае месца. Яна выступіла ў галоўнай партыі ў операх «Кармен», і гэта з'явілася вялікай падзеяй для беларускага тэатральнага мастацтва. Потым яна спявае партыю Таяны ў «Яўгенію Анегіну», партыю Лазы ў «Пікавай даме», Наташы ў «Русалцы» і Яраслаўны ў «Князі Ігары». Гэтыя выдатныя работы артысткі былі высока ацэнены нашай грамадскасцю. Александройскай паўстае перад намі, як чудовая артыстка, яркае і самабытнае дараванне, як выказваліся дум і пачуццў беларускага народа.

Яе слава і папулярнасць расце. Выступілі ў Маскве ператвароюцца ў сапраўдныя яе трыумфы.

Яе вобраз, лірычнай і сціплай, прывабнай і паэтычнай — становіцца для нашых братніх народаў як-бы вобразам самой Беларусі.
Вось нам у 1939 годзе беларускі народ даручае Александройскай вітаць XVIII з'езд партыі і вялікага правядара таварыша Сталіна ад імя ўсёй Беларусі. У гэтыя годкі наша народная арты-

стка нястомна працуе над падрыхтоўкай і правядзеннем дэкады беларускага мастацтва ў Маскве. Пшшучца першыя беларускія оперы. Галоўныя партыі ў двух операх спявае Александройскай. Яна стварыла значнае ўражанне на маскоўскую грамадскасць у ролі Марысы з оперы «Міхась Падгорны». Вялікі поспех выпала на яе долю і на заклічным канцэрце беларускага мастацтва, дзе яна спявала народныя песні і арцы з класічных опер.

Урад Саюза ССР, улічваючы выдатныя дасягненні Ларысы Александройскай у сінжыным мастацтве, надаў ёй званне Народнай артысткі СССР і ўзнагародзіў ордэнам Леніна. Пашней Соўнарком СССР прысвоіў ёй званне лаўрэата Сталінскай прэміі.

22 чэрвеня фашысты напалі на нашу радзіму. Немцы падступілі да Мінска. Не паспелішы развітацца з сваімі роднымі і тэатрам, Александройскай у агні і пад бомбамі пайшла на ўсход па славутому Магілёўскаму шляху. Яна падзяляла лёс беларускага народа. У гэцінай сямі братняга рускага народа працуе далей Александройскай.

Герачыны беларускі народ, які разгарнуў бізлітасную партызанскую вайну ў тылу ворага, ніколі не забываў сваю народную артыстку. У партызанскай зямлянцы па радыё слухалі народныя ішчынныя голас народнай артысткі, які длаятаў з Масквы. У радах Чырвонай Арміі, параненыя лётчык-беларус, які страціў артыстыроўку, ляцеў на голас «Перапелачкі» Александройскай, як на маяк ратунку.

Як толькі Мінск быў вызвалены з-пад нямецкай навалы, тэатр оперы вярнуўся ў сваю родную сталіцу і праз колькі часу выступіў з першай операй пра беларускіх партызан. Вобраз Алеці—герачынай беларускай жанчыны—стварале Ларыса Александройскай.

Сёння беларускі народ адзначае 25-годдзе артыстычнай дзейнасці выдатнай спявачкі Савецкага Саюза—Ларысы Александройскай. Народ шле сваёй таленавітай дачцы ішчырыя прывітанні і жадае доўгіх і доўгіх год творчасці на радасць працоўных.
Нягледзячы на тое, што ў Леніна—Сталіна, якая забеспечыла росквіт культуры і мастацтва нашай Радзімы!

25 год творчасці народнай артысткі СССР Л. П. Александроўскай

Беларуская народная спявачка

В. МІХЕЙЧЫК

Начальнік Упраўлення па справах мастацтва пры СНК БССР.

Ларыса Пампееўна Александроўская — дачка беларускага народа, таленавітая, усім вядомая і любімая артыстка. Яна ў малых год захаплялася беларускімі песнямі. Александроўская пачала свой артыстычны шлях у 1920 годзе і, дзякуючы упартай працы і вучобе, вырасла да народнай артысткі СССР і лаўрэата Сталінскай прэміі.

Цудоўны голас, вялікі талент, выключная музыкальнасць і сцэнічнае дараванне спрыялі таму, што Ларыса Пампееўна стала вялікай народнай пяснярніцай, у яе асабісты стыль і манера выканання беларускіх народных песень. Яна стварыла школу выканання беларускай народнай песні.

Уся дзейнасць Ларысы Пампееўны, як таленавітай беларускай пяснярніцы і выдатнай опернай салісткі, мела вялікае значэнне і ўплыў на развіццё ўсяго музыкальна-накалянага мастацтва. З яе імем звязана работа беларускіх кампазітараў па стварэнню новых беларускіх песень і беларускіх нацыянальных опер. Я. Цікоцін напісаў оперы «Міхась Падгорны» і «Алеся» з разлікам на выдатнае выкананне выдучых партый — Марысі і Алесі — Александроўскай.

У 1927 годзе савецкі ўрад накіраваў маладую артыстку за граніцу, дзе яна выступала ў буйных гарадах Заходняй Еўропы, знаёміла працоўных з музыкальнай творчасцю свайго народа і прапагандавала беларускую песню.

У нашым тэатры Л. П. Александроўская стварыла незамыслимы цудоўны образы ў рускіх класічных операх: вобраз Наталі ў «Русалкі», Яраслаўны ў «Князь Ігар», Тацыня ў «Юргені Анегіна» і Лізы ў «Пікавай даме», а таксама вобраз Аскініі ў «Шхім Доне» Дзяржынскага. Выдатна выканана Александроўскай партыя Кармен у оперы французскага кампазітара Ж. Бізэ «Кармен».

Таленавітая артыстка, выдатны майстар сцэны з'яўляецца актыўным грамадскім і палітычным дзеячом. Александроўская ўдзельнічае ў вырашэнні ўсіх пытанняў развіцця беларускага мастацтва. Яна дапамагала ў 1930 годзе стварыць беларускую оперную студию, а потым тэатр оперы і балета. У час Айчынай вайны, калі артысты тэатра оперы і балета знаходзіліся ў розных месцах Савецкага Саюза, у адпачынку, Ларыса Пампееўна з Алма-Аты наладзіла сувязь з большасцю творчых работнікаў опернага тэатра. Пасля была прынята пастанова саюзнага ўрада аб аднаўленні беларускага тэатра оперы і балета ў г. Горкім. Па ініцыятыве Александроўскай у 1942 годзе ў Маскве быў арганізаваны кансэрт лепшых майстроў беларускага мастацтва. Яна актыўна ўдзельнічае ў аднаўленні беларускага мастацтва на вывазным тэатры.

Ларускага мастацтва на вызваленні ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў зямлі. Л. П. Александроўская — член большазішчай партыі, дэпутат Мінскага гарадскога савета дэпутатаў працоўных. Яна выступала з прывітаннем ад імя беларускага народа на XVIII з'ездзе ВКП(б) у 1939 годзе. Яна перадала Вялікаму Сталіну пісьмо ад беларускага народа на VIII надзвычайным з'ездзе саветаў.

У 1945 годзе з дэлегацыяй СССР Ларыса Пампееўна ўдзельнічала на першым нацыянальным кангрэсе саюза французскіх жанчын у Парыжы і была абрана членам ініцыятыўнай групы па скліканню міжнароднага жаночага кангрэса.

Савецкі ўрад высока ацаніў творчую дзейнасць Л. П. Александроўскай. У 1936 годзе ўрад БССР надаў ёй званне заслужанай артысткі БССР, у 1939 годзе — народнай артысткі БССР.

У 1940 годзе саюзны ўрад узнагародзіў яе ордэнам Леніна і надаў званне народнай артысткі СССР. У 1941 годзе за выдатныя поспехі ў галіне вакальнага мастацтва Ларыса Пампееўна узнагароджана Сталінскай прэміяй, а ў 1944 годзе ў азнаменаванне 25-годдзя БССР узнагароджана ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.

Адзначаючы 25-гадовую творчую і грамадскую дзейнасць, хочацца ад душы пажадаць юбіляру доўга жыць і шмат спяваць свайму гераічнаму народу, стварыць новыя вобразы і песні аб гераічнай барацьбе, перамозе і светлым будучым беларускага народа ў шчаслівай самі народнаму СССР.

Л. П. Александроўская ў ролі Тацыні (оп. «Юргені Анегіна»).

ПЯТРУСЬ БРОўКА

СЛУХАЮЧЫ АЛЕКСАНДРОўСКУЮ...

Варта адзі раз паслухаць Ларысу Пампееўну Александроўскую, каб на ўсё жыццё стаць прыхільнікам яе невычарпальнага талента. У выкананні народных песень і ў выкананні оперных партый яна дасягнула вышніх майстэрстваў.

Слухаеш Александроўскую, калі яна спявае народныя песні, і здаецца, што ўсё роднае прыходзіць да цябе, бачыш вяску, шумны лес, звонкія ручаі, дзяўчат-жней, бачыш беларускі народ.

Галоўная якасць Александроўскай — яе сапраўдная народнасць. Мне даводзілася працаваць для нашай оперы. Я наглядзеў, як працуе

Ларыса Пампееўна. Дзве вядучыя ролі яна выконвае ў операх «Міхась Падгорны» і «Алеся», лібрэта для якіх я напісаў. Александроўская добра ведае душу свайго народа. І калі чуеш, як яна спявае тую ці іншую партыю ў беларускай оперы, дык адразу пераконваешся, што яна выдатная артыстка.

Многа зрабіла Ларыса Пампееўна для свайго народа, як выдатная спявачка і грамадзянін.

Пажадаем-жа ёй яшчэ больш творчых поспехаў, здароўя і сілы на славу нашай радзімы.

М. МОДЭЛЬ

ВОБРАЗЫ РУСКАЙ КЛАСІКІ

Панашым свой творчы шлях з таленавітага выканання беларускіх народных песень, Ларыса Александроўская, дзякуючы рэдкаму па прыгожасці, сіле і дыяпазону голасу і сцэнічнай прывабынасці, хутка вырасла ў вядомую па ўсёй краіне оперную салістку. За доўгія кароткі тэрмін яна стварыла ў класічных операх галерэю вельмі значных вобразаў. На ўсіх гэтых вобразах, якія захапляюць сваёй шчырасцю, відэцтва, выключнай здольнасці артысткі да творчага ўспрыняцця музыкі і стыля кампазітара і ўмеіне ўвасабляць нацыянальныя рысы жаночага характару.

Ларыса Александроўская — не толькі самабытная беларуская народная талент, але і разам з тым яна і оперная артыстка ўсесаюзнага значэння, і адна з лепшых спявачоў у сямі славянскіх народаў. Яе вясельная тэхніка знаходзіцца на вышнім рускіх і славянскіх вакальных школ.

Вобразы рускай і заходне-еўрапейскай опернай класікі, якія стварыла артыстка на нашай сцэне, сталі здымкам не толькі беларускай, але і агульна-саюзнай мастацкай культуры.

Ларыса Александроўская валодае багатай палітрай сцэнічных фарбаў і лакончай сцэнічнай тэхнікай. Яна глыбока разумее, як прыходзіць на сцэне пяхіненне, «той творчы стан, пры якім акцёр інтуіцыя і дзейнасць творчага выяўлення» (К. Станіслаўскі) і дакладна валодае метадамі псіхалагічнага аналізу ролі.

Безаганна спяваючы оперныя партыі, Александроўская для кожнага вобраза знаходзіць толькі яму ўласцівыя сцэнічныя дэталі. Вобраз у Александроўскай часта зліваецца з яе чалавечай індывідуальнасцю.

Не шмат каму з акцёраў удаецца так хутка авалодаць сэрцам гледачэ,

як гэта ўдалося нашай народнай артыстцы. Асаблівасці артыстычнага аблічча Ларысы Александроўскай з гранічнай выразнасцю праявіліся ў рускіх класічных оперных вобразах, якія яна стварыла на беларускай сцэне.

Л. П. Александроўская ў ролі Лізы (оп. «Пікавая дама»).

У творчай біяграфіі Александроўскай ёсць вакальныя партыі Тацыні («Юргені Анегіна»), Лізы («Пікавая дама»), Наталі («Русалка») і Яраслаўны («Князь Ігар»). Мы лічым асабліва важным адзначыць чутласць і тонкі мастацкі густ артысткі, якая глыбока разумела нацыянальны дух рускага народнага характару.

Прывітанні юбіляру

З МАСКВЫ

Дзяржынскі мастацкае кіраўніцтва і творчы калектыў Вялікага тэатра вітаюць лаўрэата Сталінскай прэміі, народную артыстку СССР і БССР Ларысу Пампееўну Александроўскую ў дзень дваццятгагоддзя творчай дзейнасці. Вінушым са слаўным юбілеем.

Жадаем здароўя, сілы і творчых поспехаў. Ад калектыва Дзяржаўнага Акадэмічнага Вялікага тэатра Саюза ССР — БАНДАРЭНКА, ЛЕОНЦЕВ, ЗАДОРСКІ, ПАЗОЎСКІ, ЛАУРОўСКІ, ФЛЯГІН.

Дзяржаўны рускі народны хор імені Пятніцкага гарача вітае Вас з 25-гадовым юбілеем сцэнічнай і грамадскай дзейнасці. Жадаем поспехаў у далейшай працы на карысць савецкага мастацтва.

Мастацкі кіраўнік хора Пятніцкага ЗАХАРАЎ І КОЗЬМІН.

Шчыра вітаю Вас з 25-годдзем сцэнічнай і грамадскай дзейнасці. Жадаю поспеху ў далейшай плённай працы.

Сакратар ВЦСПС Н. ПАПОВА.

Вітаю слаўнага юбіляра і жадаю доўгага жыцця, добрага здароўя і творчых поспехаў.

Рэдактар газеты «Известия» ІЛЬЧОУ.

Гарача вінушую дарагога юбіляра. Жадаю шмат гадоў такой-жа плённай дзейнасці.

Заслужаная артыстка РСФСР, балерына ЛЕПЯШЫНСКАЯ.

Ад усяго сэрца тлію Вам сваё шчырае пажаданні здароўя, асабістай і творчай радасці.

Кіраўнік Усесаюзнага Гастрольна-канцэртнага аб'яднання ТОНСКІ.

З КІЕВА

Камітэт Мастацтва Украіны гарача вітае выдатную артыстку Беларусі, таленавітага майстра вакальнага мастацтва, народную артыстку СССР Ларысу Пампееўну Александроўскую ў дзень 25-гадовага юбіля сцэнічнай і грамадскай дзейнасці. Жадаем ёй сілы, здароўя і творчых поспехаў на карысць савецкай башкаўшчыны і беларускага народа.

Ад Камітэта па справах мастацтва пры СНК УССР — КАРНЕЙЧУК, КАМПАНЕЦ, КАЗІЦКІ, ПАШЧАНКА, ТКАЧЭНКА, ЧАРНЯЎСКІ.

З КАЗАНІ

Калектыў татарскага тэатра оперы і балета шле Вам, цудоўнаму майстру, гарачае прывітанне ў сувязі з слаўным юбілеем. Жадаем шмат год плённай творчай дзейнасці на карысць савецкага мастацтва.

Дырэктар татарскага тэатра оперы і балета КРАСНОЎСКІ. Музычны кіраўнік тэатра, заслужаны артыст рэспублікі, АРКІН.

З СТАЛІНАБАДА

Пасылаю Вам найлепшыя пажаданні здароўя і шчасця. Каб многія годы гуць у Ваш цудоўны голас. Жыццё шмат год на карысць нашага народа і савецкага мастацтва.

Начальнік Упраўлення па справах мастацтва пры СНК Таджыкістана, ТУРСУНЗАДЭ.

Вобразы рускай дзяўчыны і рускай жанчыны, аб любві да якіх з вялікай шчырасцю пісаў П. І. Чайкоўскі, былі вельмі блізкімі і роднымі сэрцу артысткі.

Цэнтральным вобразам рускай класікі, які прайшоў разам з Александроўскай на беларускую сцэну, была пушкінская Тацыня. Тацыня — цэнтральная партыя оперы «Юргені Анегіна», напісана П. І. Чайкоўскім у тым лірычным стылі які мы ведаем яе з твору Пушкіна. Яе дзявочыя мары і пошукі шчасця — асноўная тэматычная лінія музыкі «Юргені Анегіна». Ад гэтай чароўнага рамонтнага вобраза вее свежасцю, шчырасцю першага дзявочага пацукі і глыбокім драматызмам. Толькі мастак вялікай сілы здольны на сапраўднаму пранікненні ў таямніцы сэрца Тацыні і мовай музыкі расказаць аб глыбінні яе пацукі. І калі музыкальцы крытык Ігар Глебаў лічыць «Юргені Анегіна» і «Пікавую даму» самымі «выдатнымі ўзорамі» тэатральнага сімфанізма Чайкоўскага, дык вобраз Тацыні мы маем падставы лічыць адным з самых «выдатных узораў» нашай артысткі.

Вобраз Тацыні створаны Александроўскай з вялікай любобой і паэтычнасцю. Меладычнасць, музыкі Чайкоўскага асабліва расквітнела ў генайльнай па свайму характару сцэне ліста Тацыні, дзе пераважаюць светлыя лірычныя адценні. Па-майстэрску перадае артыстка закляючы эпізод п'есы — момант найвышэйшага праяўлення рамонтнага мары Тацыні і абуджэння ў яе самага іпсіманіага з пацукі — пацукі жанчыны. З такой-жа чутласцю раскрывае Александроўская ітэмы душы свайго «печарбургскага» Тацыні, якая захапляе сваё ранейшае пацукі, але страціла свежасць, якая была ўласціва гэтай пацукі ў малодзінні.

Нацыянальныя рысы пушкінскай Тацыні, прыгожасць яе душы былі адкрыты слухачам беларускай народнай артысткі на ўсім багатым і паўнае.

Л. П. Александроўская ў ролі Яраслаўны (оп. «Князь Ігар»).

З ТАЛІНА

Вітаю Вас з прычыны 25-гадовага юбіля сцэнічнай і грамадскай дзейнасці. Жадаю далейшых поспехаў.

Начальнік Упраўлення па справах мастацтва пры СНК ЭССР, САМПЕР.

З РЫГІ

Ад імя работнікаў мастацтва Латвіі ў дзень Вашага слаўнага 25-годдзя шлем сардэчнае пажаданні доўгай плённай працы на славу мастацтва Беларускага народа.

Начальнік Упраўлення па справах мастацтва пры СНК Латвійскай ССР РОКПЕЛЬНІС.

З АРХАВА-ЗУЕВА

Вінушую Вас з 25-гадовым юбілеем і перадаю Вам ад працоўных горада Архавы-Зуева шчырае пажаданне доўгіх гадоў плённай творчай працы.

Сакратар Архавы-Зуеўскага Гаркома ВКП(б), ПАШКІН.

З ХАРКАВА

Сардэчна вітаю Вас з 25-гадовым юбілеем сцэнічнай і грамадскай дзейнасці. Ад душы жадаю далейшых творчых поспехаў на карысць росквіту беларускага опернага мастацтва.

Гадоўны дырэктар Харкаўскага опернага тэатра, народны артыст рэспублікі, ПІРАТАЎ.

Харкаўскі рускі драматычны тэатр са-сіброўка вітае і вінушае Вас, таленавітага прадстаўніка цудоўнага братняга беларускага мастацтва. Жадаем Вам далейшых поспехаў і велізарных творчых дасягненняў.

Па даручэнню калектыва. Дэпутат Вярхоўнага Савета Украіны, народны артыст СССР, АЛЕКСАНДР КРАМАЎ.

Кожны раз, як я слухаю знаёмы голас нашай слаўнай спявачкі Ларысы Александроўскай, мне прыпамінаецца 1937 год, калі ў шэраў заходне-беларускай вёскі Палужа пад Каралічамі я ўпершыню пачула па радыё з Мінска яе хвалюючую песню.

Была гэта позняе восенню. Пасля трохгадовага вастрогу вярнулася я ізноў у сваю родную вёску. Мне цікава кожная, нават вясняная, змена ў жыцці. Я з усімі радзена віталася, распыталася аб навінах.

І што давадалася? — У нашай вёсцы былі ўжо ў двух хатах радыёпрыёмнікі. Праўда, гэта былі маленькія, крышталіковыя прыёмнікі, але і праз іх можна было добра пачуць роднае слова з Мінска, Масквы. Дэверы ў гэтых хатах ад рання да позняга вечара не зачыняліся. Сяліне адзін за другім ішлі паслухаць яны. Відочна адчуваўся, што вёска жыла Мінскай радыёперадачай. Кожная новая песня, якая толькі выхоўвалася па радыё, падхоўвалася вясковым моладдзю. Мне таксама пачуць вастрогу вельмі хацелася пачуць свежасць слова, новую песню.

Аднойчы ў асенні вечар сабраліся да Быліна на вясчоркі мядзельшчыні.

Я таксама прыйшла з работай. Гэта былі першыя мае вясчоркі пасля вастрогу. Ветліва і вельмі цёпла прывіталі мяне вясчорніцы. Яны закідалі пытанні аб жыцці палітвязняў у вастрозе. Я ахвотна раскавала ўсё. Калі гаспадар хаты паведаміў, што зараз будзе выступаць Александроўская, вясчорніцы крыкнулі, каб мяне даць першай паслухаць, бо я-ж ў вастрозе спеву не чула. Наўшкікі былі толькі адны. Было сорамна крыху першай ісці. Але потым пайшла. Калі дайшоў да мяне мяккі голас Александроўскай, я адчула на душы нешта прыемнае, мілае. Хацелася ўслед паўтараць, і я паўтарала:

Дзіка-ж ты бешся, восеню, у шыбы беднай мужыцкай хаткі-сялібы.

З прыемным адзудленнем я слухала, як вясчорніцы падзявалі песню далай: «Бедныя людзі! Крыўцыя ў хаце. Страшна ім, страшна з холадом азнаца».

Яны ўжо ведалі гэтую песню, даўно навуціліся. Пасля мяне перадачу слухала Ганічэчка — вясёлая, невясёлічкая рост, сярэдніх год жанчына. Яна таксама першы раз сама слухала спявачку. І не стрывала, бедная, зняла наўшкікі і моцна гукнула: «Дзякуй табе, сястрычка, за песеньку, слаўную!»

Усе шчыра рассяміяліся. Ганічэчка сумелася, бо не ведала, што Александроўская надыдзе яе не пачуе.

Раптам уваходзіць два паліцэйскія. У хаце зрабілася ціха. Суровым поглядом абвядлі ўсіх прысутных, заглянулі на неч, у куткі, як быццам кагосьці шукалі. Потым спыталі ў мяне: — Што робіш тут? — Я адказала: — Тое што і ўсе.

Яны крутнулі галавамі і буркнулі пад нос:

«Дрэзна кончыцца. Па чарзе запісаўшы прывітанні кожнай прысутнай, пайшлі далей у ахлад».

Каб не сустрэцца без патрэбы з паліцэй, я пастаралася мець у сваёй хаце хоць такі-ж маленькі прыёмнік. Але нядоўга даваялося ім карыстацца. Праз пяць месяцаў мяне ізноў паліцыя арыштавала. У часе вобшыку знайшлі кардонную скрынчачку, на дошцы якой была выпісана праграма радыёперадачы з Мінска. Слова «Ленін», «Сталін», «рэвалюцыя» і зазначалі толькі першыя літары, зразумець каму-небудзь, апроч мяне, было цяжка. Праграму, у якой выступала Александроўская і другія артысты, запісала поўнасцю.

У снежні 1938 г. у Навагрудскім акруговым судзе ўжо працэс 10-ці палітвязняў, абвінавачаных у рэвалюцыйнай дзейнасці. Шпік дэфензывы казаў: — У адной з паліцэйскіх паліцыя знайшла выпісаную на кардонцы праграму радыёперадачы з Мінска. Паліцэйскія, відаць, сочыць за выступленнямі большазішчай артысткі Александроўскай. Астрог іх не напарніў, яны не перасталі цікавіцца ўсходам. Слуханне радыёперадачы выкарыстоўвалі для не-легальных збораў жанчын з мэтай агітацыі. Наеудумны тэрма надаўжэй ізаляваць ад вёскі і ад слухання мінскага радыё».

Прысуд быў суровы. Нам далі па 6, 8, 10 год вастрогу.

Але панаску крмынальнаму кодэксу не ўдалося заглянуць песні з Усходу. Яна знісла нават за кратамі вастрогаў. Завучаючы па радыё песні Савецкай Беларусі, мы перадавалі адна другой з камеры ў камеру, з вастрога ў вастрог.

А ў Верасні, ударамі Чырвонай Арміі былі разбіты іржавыя брамы вастрогаў Заходняй Беларусі і нашыя песні вышлі на волю, дзе яны зліліся з песнямі з Усходу, у тым ліку з цудоўнымі песнямі Александроўскай.

Л. П. Александроўская ў ролі Алесі (оп. «Алеся»).

М. ШНЕЙДЭРМАН

Александроўская і Беларуская опера

Развіццё беларускай нацыянальнай оперы пачыналася з імем Ларысы Пампееўны Александроўскай.

Пачынаючы з першай савецкай беларускай оперы «Міхась Падгорны», кампазітара Я. Цікоціна, Ларыса Пампееўна ўжо здолела ў створаным ёю прывабным і яркім вобразе сялянскай дзяўчыны Марысі, арганічна зліцца з ролю. Затым яна выканала лірычную партыю закаханай Надзеі ў оперы «Кветка шчасця». Нарэшце, у гэтым годзе выдатная артыстка стварыла гераічны і натхненны вобраз партызанкі Алесі ў аднайменнай оперы Я. Цікоціна.

Вялікая знаўца беларускай народнай песні Александроўская ўнесла ў беларускую оперу, сваёй манерай выканан-

ня, тым індывідуальныя рысы мастака, пачынаючы звыянага з народнай творчасцю, якія плённа ўплываюць на ўсё наша нацыянальнае мастацтва.

Мне, як дырэктору тэатра, даваўся працаваць разам з Ларысай Пампееўнай над радам беларускіх твораў і я павінен адзначыць, што ў асобе Александроўскай мы маем шчырага і вялікага прыемніка беларускага опернага мастацтва.

Ларыса Пампееўна цвёрда ў росквіце сваіх творчых сіл. Яшчэ не адзіны яркі вобраз яна створыла ў новых беларускіх операх.

У дзень 25-годдзя яе творчай дзейнасці я шлю ёй самую гарачае пажаданні здароўя і поспеху ў «жыццёнай працы».

сэрца. Гэтыя асаблівасці ў Лізы знаходзяць яркае выражэнне ў сцэне з другой карціны, дзе артыстка спявае пра сваю тугу. Нарастанне фатальнай асуджанасці каханай Лізы і Германа артыстка з асаблівай сілай перадае ў арыдзе Лізы — «Поўнач набліжаецца» і ў яе заключным дуэце з Германам.

Калі Тацыню-Александроўскую мы маглі б назваць «лірычнай паямай», то ў партыі Лізы, як ніколі да гэтага часу, ў поўнай меры раскрыўся драматычны тэмперамент артысткі, яе здольнасць да вялікіх псіхалагічных і філасофскіх абгульненняў.

І зусім слушна пісала газета «Известия» 6-га лютага 1937 года: «Калі спектакль «Пікавая дама» добра прымаў публікай, дык заслуга ў гэтым належыць даволі надзіраму складу салістаў і, у першую чаргу, выдатнай артыстцы Л. П. Александроўскай. Гэта — удумліва, тонкая спявачка, якая валодае выключна прыгожым і моцным голасам, стварае жывы і прывабны вобраз Лізы, літаральна саграваючы спектакль сваім вялікім музычным і вакальным дараваннем».

Ларыса Александроўская была прызнана выдатнай вакалісткай і майстрам савецкай опернай сцэны.

Да ліку любімых артыстак партый рускага класічнага рэпертуара належыць і Наташа з «Русалкі», якую Александроўская заўсёды спявала з сапраўдным захапленнем. Чуламу вакальна-сцэнічнаму тэмпераменту артысткі была вельмі блізкай лірычная тэма оперы, якая пачынаецца з увертуры і завяршаецца ў фінале ў «закліку» Наталі («Ціле, князь любі, я заклякую»), у Светла мажорнай аркестраванай канцоўцы.

Індывідуальнасць Александроўскай, як спявачкі, поўнасцю адпавядае тым патрабаванням, якія кампазітар і музыкантаў Сяроў станіў перад вы

25 ГОД ТВОРЧАСЦІ народнай артысткі СССР Л. П. Александроўскай

Я. К. ЦІКОЦКІ
заслужаны дзеяч мастацтва БССР

ВЫДАТНАЯ ВЫКАНАЎЦА БЕЛАРУСКІХ ПЕСЕНЬ

У пачатку сваёй артыстычнай дзейнасці Л. П. Александроўская спявала ў народных украінскіх операх на сцэне Напалова прафесійнага тэатра Галоў-паітасенцы Заходняга фронту. Аднак, тады ўжо маладая вакалістка пачынае выконваць беларускія песні. Праз усе 25 год выдатнай артыстычнай творчасці рознастайна сцягвае з гонарам праносіць сцяг лепшай выканаўцы беларускай народнай песні. Гэтаму дапамагла, апрача прыродных галасавых дадзеных, вялікая сцэнічная здольнасць і прывабнасць артысткі.

У выкананне беларускіх песень Александроўская ўкладвае ўсе ўласцівае ёй выдатнае майстэрства, таму тут мы маем такую-ж шматграннасць, той-жа шырока дэяльнасць, якія характэрны для Александроўскай — опернай артысткі. Прыкладаем Александроўскую — Тацяну з оперы «Дзюжні Ангелі» Чайкоўскага: лагодную, палыхліва-закаханую ў першых сценах і ўзможную, моцную думку ў апошніх сценах, у Пярэбурзе. Або нагадаем яшчэ адзін створаны артыстай, вобраз Яраслаўны з оперы Барызіна. Базылія ў пралозе

Яраслаўна — Александроўская робіцца ўладарнай, гаспадарыцай — у сценах з Уладзімірам Галіцкім, мужай, але велічавы — у сценах з баярам, няўцешнай у сваёй роспачы ў вядомым «Плэчы Яраслаўны» і, нарэшце, радасна-ўзнісла ў фінальнай сцэне пры сустрэчы з Ігарам пасля доўгай і цяжкай разлуцы. Так чынам, шматграннасць артысткі і выяўленца не толькі ў стварэнні розных сцэнічных вобразаў — ад лірычных да ярка драматычных, але і ўнутры аднаго і таго-ж вобраза.

Гэтая ўласцівасць характэрна, паўтараем, і для Александроўскай — выканаўцы беларускіх песень. На самой справе — якая рознастайнасць тэмаў, характараў, гучанняў і найбогацейшым песням рэпертуару артысткі, які налічвае некалькі соцень запісаў і апрацовак. Тут і нястрымна вясёлыя, напалова танцавальныя «Лявоніха» ці «Полька-Янка», і заўзята-жартоўны «Чабарок» (любимая песня артысткі), і крынальна-жаласліва «Перапелачка», і горка-засмучоны «Пальночка», і поўная драматызма «Надзея». А ў выкананні вядомай песні «Гэй, узніміцеся», у другім акце оперы «Міхась Падгорны», Л. П. Александроўская дасягае вышэйшага сапраўднага трагеды. Есць песні, якія зрабіліся народнымі пасля шматразовага выканання іх Александроўскай. Да іх такіх песень адносіцца «Вясна» на тэксце народнага паэта БССР Якуба Коласа і «Восень» на словы народнага паэта БССР Янкі Купалы. Мелодыка апошняй песні вельмі блікая да інтанацыі чыста народнай песні «Чаму, Надзея, ты засмучона». Народ захваў у сваёй памяці вобраз роднага паэта і ў другой чароўнай песні на яго тэксце: «Як на свет радзіў Янка», якая таксама часта выконваецца Александроўскай.

Шмат зрабіла Александроўская і для азнаямлення народаў Савецкага Саюза з беларускім песенным фальклорам. Л. П. Александроўская сваім майстарскім выкананнем плённа ўплывае на творчасць беларускіх кампазітараў. Цяжка назваць у Беларусі кампазітара, які так ці інакш не адгукнуўся-б на выканаўчае майстэрства артысткі, не адчуў-бы яе ўплыву і не адлюстравуў-бы яго ў сваёй творчасці, кожны па-свойму, ва ўласцівым яму абсягу творчасці. Так, калі аўтар гэтых радкоў у абодвух сваіх беларускіх операх вызначаў выдучыя жаночыя партыі (Марысі і Алесі) для Александроўскай, дык кампазітар І. Любан стварыў для яе лепшыя свае песні — «Бываіце здаровы» і «Наш тост», кампазітары М. Чуркін, М. Аладаў, Р. Пукет, А. Багатыроў, А. Клушаў і асабліва — Н. Сакалоўскі рабілі і робяць для яе рад апрацовак беларускіх (і рускіх) народных песень. Гэтае супрацоўніцтва кампазітараў са сваёй выканаўцай ішло далей і ў год Вялікай Айчыннай вайны. Так, у 1943 г., будучы ў Маскве, кампазітар Р. Пукет запісаў з гонара Ларысы Пампееўны 12 беларускіх песень і робіць янава апрацоўку іх («Ой развілася», «Чаму Надзея», «Пальночка», «Зяблючка»). А кампазітар Н. Сакалоўскі, калі ён быў разам з Александроўскай у г. Горкім, перадаў артыстцы для выканання свае запісы і апрацоўкі песень «Чабарок», «Ой, лясцелі гусі», «Ці свет, ці светася», «Дзе ты, хмелю, зімавет», і др. Так паступова аднаўляецца найбогацейшы рэпертуарны фонд артысткі, які загінуў пад час нямецка-фашыскай акупацыі Мінска. Гавораць аб Александроўскай, як аб выканаўцы беларускіх песень, нельга не адзначыць яе шматгадовай сумеснай працы з нашымі вядомымі майстрамі-цымбалістамі С. Навіцкім і Х. Шмельніным і з канцэртмайстрамі-піяністамі: А. Жэмерам і С. Талкачовым (Беларускі Дзяржаўны тэатр оперы і балета). У сувязі з юбілеем артысткі, намечаецца вялікая канцэртная пездка юбіляра з удзелам Дзяржаўнага квартэта беларускіх народных інструментаў, пад мастацкім кіраўніцтвам Я. Жыноўча. Для гэтага ўжо створаны адпаведны рэпертуар, у якім беларуская народная песня ў выкананні чароўнага майстра і таленавітай артысткі Л. П. Александроўскай, у суправаджэнні квартэта, займае выдучы і пачэснае месца.

Саюз Савецкіх кампазітараў БССР і Беларускай Дзяржаўнага ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга Філармонія горада вітаюць і віншуюць народную артыстку СССР і БССР, лаўрата Сталінскай прэміі Ларысу Пампееўну Александроўскую ў дзень яе слаўнага 25-гадовага юбілея і ад усеі душы жадаюць ёй яшчэ доўгія годы несьці ў масы сваё цудоўнае мастацтва.

Народная артыстка СССР і БССР
Л. П. АЛЕКСАНДРОЎСКАЯ

АНАТОЛЬ ВЯЛЮГІН

ПЕРАПЕЛАЧКА

Л. АЛЕКСАНДРОЎСКАЙ

У хмарах калматых з варажка тыла
вяртаўся крылаты совецкі ліноч.
Малака агністая вочы сляпіла
і кілаў, як цацку, машыну пілот.
Пабыты прыборы ў кабіне пілота,
дзе поўнае,
дзе поўнае,
дзе родны Усход?
Радзіст з Беларусі, сцякаючы погам,
лавіў галасы незнаёмых шырот.
І раптам, як голас бацькоўскага дома,

як подых жытнёвых аршанскіх паўёў,
запоўніў паўсвета стогі песні знаёмай,
тугою доўгай хвалюючы кроў.
На песню лясцела машына ў зямлю,
і бачыў скрозь слэзы зямляк мой,
радыст
барысты пагорак,
сцякаючы ў жыццё,
дзе сіль вясільюў,
перапелачны свет.
Данскі фронт, 1943 г.

УЛ. УЛАДАМІРСКІ

народны артыст БССР

ПАМЯТНЫЯ СУСТРЭЧЫ

З іменем Ларысы Пампееўны Александроўскай звязаны самыя ўрачыстыя моманты майго жыцця. Мне, разам з народнай артысткай і другімі дэлегатамі, выпад гонар вітаць ад імя беларускага народа ўдзельніку гістарычнага 18 з'езда ВКП(б).

Разам з Ларысай Пампееўнай мне давялося быць запрошаным, на ўрадавым прыёме, наладжаным у гонар удзельнікаў дэкады беларускага мастацтва ў Маскве ў 1940 г., за стол, дзе сядзеў Іосіф Вісарыявіч і кіраўнікі партыі і ўрада.

Памятаю, як Ларыса Пампееўна, якая першая ўзяла слова, абвясціла здаравішчу ў чэсьць правадара і настаўніка — таварыша Сталіна.

Яна гаварыла аб Іосіфу Вісарыявічу, Я добра помню паўзмок залі для гледача ў нашым клубе, некалькі сот маладых, коротка падстрыжаных галоў і пругных вачэй, накіраваных да сцэны. Сцэна ледзь асветлена. Але вочы на ёй робіцца вядней. На сцэну ў беларускай кофтанчы, стройнай, нібы маладая барыска, выходзіць «секратарша». Кучаравы валасы адцягваюць яе высокі чысты лоб, вочы-вазёры блішчэць ласкавымі сінімі агнямі. Паліліся хвалюючы, «Валёнікі», украінская песня «Гандзя», «Валёнікі», украінская песня «Гандзя». Вочы ў слухачоў робіцца, як у дзяцей, якія слухаюць цудоўную казку. Вялікая моц артыстычнай прывабнасці, прыродна музыкальнасць, прыгожасць тэмбра, глыбокая шчырасць, залучальнасць і цэпльнае выкананне, асабліва душэўнае чысціня і прыгожасць, што ішлі ад усе артыстычнае істоты спявачкі — ужо тады яскрава «ведлілі» ад незвычайнага з'ява, ужо тады захвалілі і гаварылі аб вялікім лёсе гэтай чалавечка.

Было і такое: аўтар гэтых радкоў, рэжысёр драматычнага тэатра, які вядолае толькі «дарадным» голасам, хвацка выконваў разам з Ларысай Александроўскай на той-жа сцэне камічны дует: «Ванька-Танька» і нават з танцамі... Я з дзіўным паўчэццем успамінаю пачатак гэтай вялікай і слаўнага шляху...

Які-ж артыстычны воблік Л. Александроўскай? Дзекада беларускага мастацтва ў Маскве ў 1940 годзе, у часе якой Л. Александроўская праспявала Марысю («Міхась Падгорны») і Надзею («Кветка шчасця»), шматлікія канцэрты выдатнай беларускай спявачкі ў Маскве, частыя выступленні ля мікрафона — даўно зрабілі Л. Александроўскую адной з любімых выканаўцаў народных песень і класічных твораў для ўсяго савецкага народа.

Як аспавальніку і арганізатару беларускай звязаны самыя ўрачыстыя моманты майго жыцця. Мне, разам з народнай артысткай і другімі дэлегатамі, выпад гонар вітаць ад імя беларускага народа ўдзельніку гістарычнага 18 з'езда ВКП(б).

Разам з Ларысай Пампееўнай мне давялося быць запрошаным, на ўрадавым прыёме, наладжаным у гонар удзельнікаў дэкады беларускага мастацтва ў Маскве ў 1940 г., за стол, дзе сядзеў Іосіф Вісарыявіч і кіраўнікі партыі і ўрада.

Памятаю, як Ларыса Пампееўна, якая першая ўзяла слова, абвясціла здаравішчу ў чэсьць правадара і настаўніка — таварыша Сталіна.

Яна гаварыла аб Іосіфу Вісарыявічу, Я добра помню паўзмок залі для гледача ў нашым клубе, некалькі сот маладых, коротка падстрыжаных галоў і пругных вачэй, накіраваных да сцэны. Сцэна ледзь асветлена. Але вочы на ёй робіцца вядней. На сцэну ў беларускай кофтанчы, стройнай, нібы маладая барыска, выходзіць «секратарша». Кучаравы валасы адцягваюць яе высокі чысты лоб, вочы-вазёры блішчэць ласкавымі сінімі агнямі. Паліліся хвалюючы, «Валёнікі», украінская песня «Гандзя», «Валёнікі», украінская песня «Гандзя». Вочы ў слухачоў робіцца, як у дзяцей, якія слухаюць цудоўную казку. Вялікая моц артыстычнай прывабнасці, прыродна музыкальнасць, прыгожасць тэмбра, глыбокая шчырасць, залучальнасць і цэпльнае выкананне, асабліва душэўнае чысціня і прыгожасць, што ішлі ад усе артыстычнае істоты спявачкі — ужо тады яскрава «ведлілі» ад незвычайнага з'ява, ужо тады захвалілі і гаварылі аб вялікім лёсе гэтай чалавечка.

Было і такое: аўтар гэтых радкоў, рэжысёр драматычнага тэатра, які вядолае толькі «дарадным» голасам, хвацка выконваў разам з Ларысай Александроўскай на той-жа сцэне камічны дует: «Ванька-Танька» і нават з танцамі... Я з дзіўным паўчэццем успамінаю пачатак гэтай вялікай і слаўнага шляху...

Які-ж артыстычны воблік Л. Александроўскай? Дзекада беларускага мастацтва ў Маскве ў 1940 годзе, у часе якой Л. Александроўская праспявала Марысю («Міхась Падгорны») і Надзею («Кветка шчасця»), шматлікія канцэрты выдатнай беларускай спявачкі ў Маскве, частыя выступленні ля мікрафона — даўно зрабілі Л. Александроўскую адной з любімых выканаўцаў народных песень і класічных твораў для ўсяго савецкага народа.

Квітнец і красаваць

МІХАСЬ ЛЫНЬКОЎ

Кожная юбілейная дата, звязаная з іменем таго ці іншага прадстаўніка нашага беларускага мастацтва, мае сваё асаблівае, унутранае, сімвалічнае значэнне. Па гэтых датах мы можам прасачыць рост нашага мастацтва, нашай беларускай савецкай нацыянальнай культуры, якую на працягу чвэрці стагоддзя так любіў і клапаціўся расці і развіваў наш народ, наша камуністычная партыя. Гэтыя даты гавораць нам аб тым, што наша культура, наша мастацтва даўно перайшлі ўжо пэўныя грані станаўлення і набылі ўсе яўныя адзнакі сталасці, свае традыцыі, свой багаты і дасканалы вопыт.

Кожнае праяўленне нашай культуры непарыўна звязана з народам і з яго барацьбой за сваё існаванне і дзяржаўную незалежнасць. І такая буйнейшая мастацкая з'ява, як выдатнейшы талент Ларысы Пампееўны Александроўскай, таксама неадрыўна ад народа, ад яго барацьбы, ад яго поспехаў і перамог. Нездарма першыя песні нашай вялікай спявачкі вышываліся і выконваліся на франтах грамадзянскай вайны. Нездарма яе першым «выхадным» уборам быў суровы армейскі шпелль, звячэйшая чырвоная армейская папаха. Іменна ў тыя грозныя і суровыя годкі нараджалася лірычная песня Александроўскай, там набралася яна магутнай жыццёвай сілы, там гартвалася, адтуль брала сваю жыццерадаснасць, сваю жыццесцярдлівую моц, антымістычную прывабнасць.

Ішлі гады за гадамі. Мужнела краіна, а з ёй разам мужнелі і непаўторны талент нашай слаўнай спявачкі, убораючы ў себе нечывярныя багацці песеннага слова народа і чароўных мелодый беларускіх прастораў.

Колькі раз мы чулі раней нашу сціпую і такую-ж дзівосную і чутлівую «Перапелачку». Яна вышла ка-

лісці з жытніх прастораў Беларусі, гэта слаўная песня, нібы сатканая з празрыстых праменняў раніцы, бяскры росьных лугоў, пераліваў ручаёк, ціхага шлоху лясных прагалін. Я не ведаю другой песні, якая-б з такой-жа сілай перадавала ўсю прывабнасць, усю прыгожасць нашай казачнай прыроды, яе ціхі прарысты смутак, яе дзівосную чароўнасць.

Вялікі шлях пройздены нашай народнай артысткай. Ад «Перапелачкі» да складанейшых арый, да манументальнага мастацтва. Ад песні перад узводам байцоў да песні перад шматлікай саюзнай аўдыторыяй. Ад ільняных валёў Беларусі да далёкіх прастораў замежжа — усюды ведаюць нашу спявачку, усюды любяць яе песні, жадаюць пачуць яе чароўны голас. Самабітны талент артысткі набыў агромністы сілу, якая ўласціва толькі вялікаму, толькі сапраўднаму мастацтву. І гэты талент аддава служыць народу, які ўзрадзіў яго, які выхавуў яго. Гэты талент узнімае славу нашай радзімы, славу нашага народа. У грозныя часы Айчыннай вайны слаўная песня народнай артысткі дапамагла народу біць і граміць заклатага ворага. Пасля вайны гэтая песня славіць мужных сыноў народа, славіць гераізм яго, адвагу, яго любіць да працы, яго волю да перамог.

Наша выдатная артыстка знаходзіцца цяпер у самым росквіце сваіх творчых сіл. Пажадаем-жа ёй у сувязі з дваццаціпяцігоддзем слаўнай творчай дзейнасці добрага здароўя, шчаслівых востраў у далейшым яе жыцці і дзейнасці на славу нашай радзімы, на славу нашага народа.

Ад шчырага сэрца вітаем і віншваем любімую артыстку.

Няхай-жа заўсёды з ёй будзе наша агульная любоў і пашана.

А песня яе — квітнец!
А голас яе — красаваць!

Л. Александроўская ў ролі Марысі (оп. «Міхась Падгорны») і Маргарыты (оп. «Фауст»).

Л. Александроўская ў ролі Марысі (оп. «Міхась Падгорны») і Маргарыты (оп. «Фауст»).

Прывітанні юбіляру

З КУБЫШЭВА
Тэатральная грамадскасць горада вітае Вас з слаўным юбілеем. Мы жадаем Вам творчых поспехаў, сіл і здароўя.

Начальнік абласнога аддзела мастацтва па Кубышэўскай абласці
СМІРНОЎ.

З НОВАСІБІРСКА
Калектыў Новасібірскага Дзяржаўнага тэатра оперы і балета вітае Вас з 25-гадовым юбілеем. Вам, выдатнаму прадстаўніку мастацтва беларускага народа, мы жадаем шмат год здароўя, поспеху на славу роднага савецкага мастацтва.

Па даручэнню калектыва,
дырэктар тэатра ЮЛІАНАЎ.

Юбіляру, мастаку, сябру

Рамантыкай абвешаны маладыя годы нашай Савецкай Радзімы — годкі, калі май-Беларусь рабіла першыя за сваю гісторыю крокі самастойнай дзяржавы.

Малады былі тады наша дзяржава, маладымі былі і мы — яе першыя грамадзяне і будаўнікі. І разумела, што ўсё для 25-гадовага юбілея Савецкай Беларусі мы святкуем 25-гадовы юбілей тэатраў і юбілей асобных выдатных дзеячоў Беларусі, як юбілей адной з самых слаўных дачок беларускага народа — юбілей народнай артысткі СССР і БССР, лаўрата Сталінскай прэміі — Ларысы Пампееўны Александроўскай.

1920 год. На Пляцу Волі ў будынку клубо купецкага клуба размясціўся клуб конкурсаў (пазней пераарганізаваны ў АБВШ).

«Вось і асноўная актрыса майго будучага драматычнага гуртка»...

«А актрысам аказалася асноўнай не ў драматычным гуртку, а — у вялікай і таленавітай сям'і артыстаў Савецкай Беларусі».

Клуб наш толькі арганізоўваўся. Часамі ў ім было і халодна і цёпла. Але я ніколі не забуду дружнай атмасферы маладога гарніёна, невычэрпнай выхадлівасці, народнай калектывавай энтузіястаў, пачынаючы ад начальніка курсу таг. Клаўса, аўтара рада п'ес нашай рэпертуара, і камісара Міхайлава і канчаточны юнімі курсантамі, якія ўвесь вольны час з любоўю аддавалі самаўвучэнню. Маладыя, ласкавы сам-

Л. Александроўская ў ролі Надзеі (оп. «Кветка шчасця»).

дзейная мастакі сыгралі і «Рэвізор», і «Жан і Мадлена Мірбо», і рад такіх-жа складаных п'ес. Самі пісалі п'есы. Песні, прыпеўкі на тэмы вучобы і жыцця курсу і самі выконвалі іх.

І саліём нашым, любімай нашых музыкальных вечароў была Ларыса Александроўская.

Літаратурны календар

Н. РЫЛЕЕЎ

Кандрат Фёдаравіч Рылееў нарадзіўся 29 верасня 1795 года ў беднай дваранскай сям'і, вучыўся ў кадэцкім корпусе і пасля сканчэння курса служыў афіцэрам.

У 1814—15 гадах прымаў удзел у заграўнічным паходзе рускай арміі супраць напалеонаўскіх войск. Вярнуўшыся з-за граніцы ў Расію ў 1818 годзе, Рылееў ідзе ў адстаўку і пачынае займацца любімай сваёй справай — літаратурай. Але недахоп сродкаў да існавання прымушае яго ізноў ісці працаваць.

Рылееў пачаў займацца паэзіяй з 17-гадовага ўзросту. Яго юнацкія творы (1812—1819) не вылучаюцца нічым цікавым і асаблівым. Гэта звычайныя для таго часу сяброўскія пасланні, любовныя злегкі, дасціпныя эпіграмы і жарты. У іх пераважаюць тэмы жэлізніцкай матывы, які і ў большасці паэтаў дзесяцігоддзя XIX стагоддзя.

Але хутка Рылееў знайшоў свой асабісты, самастойны тон і шлях у паэзіі. У 1820 годзе ў часопісе «Невский зритель» была надрукавана яго сатыра «К временщику», накіраваная супроць усемагагнага тады Аракчэва. Рылееў звычайна да «тырана» з рэзкім абвінавачаннем:

Надменный временщик и подлый и коварный,
Монарха хитрый льстец и друг неблагодарный,
Неистовый тиран родной страны
своей,
Внесенный в важный сан проворством злодей!
З выключнай рэзакцыю абвінавачвання Рылееў праграма вералюбам «злодею» жэлізніцкай карай народа і клікае мсціўца, які павінен пазбавіць Расію ад тырана.

Услед за сатырай «К временщику» Рылееў напісаў рад грамалічых вершаў, вытрыманых у плане класіцызма. Такімі з'яўляюцца яго оды: «Видение», «Гражданское мужество» і «Послание Ермолову», апошняе напісана Рылеевым у сувязі з чуткамі аб прызначэнні генерала Ермолова галоўнакамандуючым рускага войска, якое меркавалася быць пасланым на дапамогу грэкам, што паўсталі супроць турэцкага прыгнёту. Рылееў піша:

Наперник Марса и Паллады,
Надежда сограждан, России верный сын,
Ермолов! поспеши спасти сынов Эллады,
Ты гений Северных дружин!
Наступил этап творчасці Рылеева прадстаўлены цыклам вершаў на тэмы з рускай гісторыі, якія друкаваліся ў 1821—1823 гадах пад назвамі «Думы». Рылееў запачыў гэту назву з народнай творчасці Украіны, дзе думамі называюцца гістарычныя пэсы.

У «Думах» Рылееў ужо з'яўляецца паэтам, які выпрацаваў сваю мастацкую стыль — стыль рэвалюцыйнага рамантызму. Вобразы гістарычных герояў для Рылеева — гэта толькі рупар для вывучэння яго ўласных палітычных поглядаў і ідэй. Так, напрыклад, князь Дзімітры Данскі пад прамым Рылеева ператварэннем у палкага грамадзяніна, які абядае звычайнаму народу «святыю праўтэю свабоды і дрэвіне права граждана», князь імчыцца на бой са словамі:

«За волюсья, праўду і закон!»
Галоўная задчака паэта-рамантыка — «восламяняць в младах серцах к общественому благу ревность».

Вядомую ідэю выразіць, акрэслена і мастацкую закончыць атрымаў творчасць Рылеева ў паэмах

«Войнаровский» і «Наливайко». Рылееў у гэтых сваіх паэмах застаецца рамантыкам. Тэма нацыянальна-рэвалюцыйнай барацьбы яму блізка. Таму яго гэтак і прынаблівае гісторыя Украіны. У адрозненне ад «Дум» у паэмах маюцца ўжо не адзіныя вобразы патрыяты, а больш акрэслены вобраз рэвалюцыйнага амагара супроць прыгнёту (Вайнаровскі, Мазепа, Налівайко).

Адзінае матывы свабоды змяняюцца на гарачыя заклікі да паўстання супроць дэспатызма:

Уж близок час, близка борьба,
Борьба Свободы с самовластьем...
(«Войнаровский»)

Па сваёй будове паэмы Рылеева належаць да жанра рамантычных паэм, асабліва пасля з'яўлення «Кавказского пленника» і другіх «южных» паэм Пушкіна. Для гэтага жанра тыпічным з'яўляецца і цэнтральны вобраз моцнага, адважнага героя, і тэма рамантычнага каханя Вайнаровскага да «казачка чорноокай», і характэрныя малюнкы дзікай прыроды:

Всегда сурова и дика
Сих стран угрюмая природа,
Ревет сердитая река,
Бушует часто непогода,
И часто мрачны облака...
Рэвалюцыйны пафас паэзіі Рылеева дасягае высокага напружання ў яго ладзвычайным вершы «Гражданин», напісаным за некалькі дзён перад паўстаннем 14 снежня 1825 года.

У гэтым вершы Рылееў дзе ідэал грамадзяніна:

Нет, не способен я в объятах сладострастья,
В постыдной праздности влачить свой век молодой.
И называть кипящею самовластьем...
Под тяжким игом самовластья!
Верш «Гражданин» з'яўляецца лепшым прыкладам агітацыйнай лірыкі паэта-рамантыка, які здолеў да гэтага часу пазбавіцца ўжо чужых традыцый класіцызма.

Рылееў быў адным з нешматлікіх рэвалюцыйна-дэмакраты, які прызнаваў значэнне агітацыі сярод народных і сацыяльных мас. Рылеевым разам з Александром Бестужевым была напісана на пэсы «Ах тошно мне да в родной стороне», якая з'яўлялася агітацыйным матэрыялам у працы дэкабрыстаў у вайсковых часях.

14 снежня 1825 года, г. зн. у дзень снежанскага паўстання, Рылееў разам з другімі дэкабрыстамі быў на Сенацкім пляцы. Пасля падаўлення паўстання, уначы з 14 на 15-е снежня Рылееў быў арыштаваны і пасаджаны ў Алексееўскі рэваліў Петрапаўлаўскай крэпасці. Там ён напісаў наступныя радкі:

Тюрьма мне в честь, не в укоризну,
За дело правое я в ней,
И мне-ль стыдиться сих цепей,
Когда ношу их за отчину.

Уначы на 25 ліпеня 1826 года Рылееў у ліку пяці найбольш вядомых дэкабрыстаў быў прыгавораны да павешання смерцю і павешаны. У апошнія хвіліны перад смерцю Рылееў трымаў сябе спакойна і з гонарам.

Аб Рылееву, як чалавеку і паэту, надзвычай добра сказаў Герцын у сваёй кнізе аб дэкабрыстах: «Рылееў — гэта, магчыма, самы надзвычайны член Паўночнага Таварыства. Яго паэма «Вайнаровскі», яго вядомыя легенды і пэсы прасякнуты моцным пачуццём чалавека, які цвёрда вырашыў афронтаваць сабой для ачыны. У іх няма вялікіх надзей на бліжэйшы час, але ярка гарыць беззаветная адданасць справе».

Антон УС.

У Саюзе савецкіх пісьменнікаў БССР

У ЛІСТАПАДЗЕ — ВАШЫРАНЫ ПЛЕНУМ ПРАЎЛЕННЯ

На апошнім пасяджэнні Праўлення Саюза савецкіх пісьменнікаў БССР прынята рашэнне, каб у другой палове лістапада г. р. склікаць у Мінску пашыраны пленум Праўлення Саюза савецкіх пісьменнікаў БССР.

Пленум заслушае і абмяркуе рад дакладаў аб беларускай літаратуры ў дні

Вялікай Айчынай вайны і аб задачах, якіх ставіць перад беларускімі пісьменнікамі, у сувязі з адбудовай гаспадаркі і культуры ў нашай рэспубліцы.

Дзя ўдзелу ў працы Пленума будуць запрошаны таксама прадстаўнікі літаратур брацкіх савецкіх рэспублік.

СЯБРОЎСКІ ШАРЖ

мастака М. ГУТМА

НАРОДНАЯ АРТЫСТКА

ДА ЮБІЛЕЯ Л. П. АЛЕКСАНДРОЎСКАЙ

Рабочыя і служачыя мінскіх заводаў, фабрык і прадпрыемстваў энергічна рыхтуюцца да юбілея любімай народнай артысткі. Фабрыкам і мясцінкам рада прадпрыемстваў рыхтуюць падарункі і адрасы на імя Л. П. Александровскай.

3-га кастрычніка ў Беларускім Дзяржаўным тэатры оперы і балета адбудзецца прэм'ера оперы «Кармен». Галоўную ролю выканае юбіляр — Л. П. Александровская.

Перад спектаклем з прававой аб творах народнай артысткі выступіць мастацкі кіраўнік тэатра А. Брон.

4-га кастрычніка ў Акруговым ДOME Чырвонай Арміі адбудзецца ўрачысты сход работнікаў мастацтва з удзелам прадстаўнікоў партыйных і савецкіх арганізацый, а таксама фабрык і ўстаноў сталіцы.

Пасля ўступнага слова старшын юбілейнага камітэта т. В. Міхайчык з дакладам аб 25-гадовым творчым шляху Л. П. Александровскай выступіць дырэктар Беларускага Дзяржаўнага тэатра оперы і балета У. М. Стэльмах. Затім адбудзецца вялікі канцэрт з удзелам юбіляра, а таксама лепшых артыстаў усіх рэспубліканскіх тэатраў БССР.

Дзя ўдзелу ва ўрачыстым сходзе, прысвечаным 25-годдзю артыстчнай

дзейнасці Л. П. Александровскай, выйдзе з Мінскім дэлегацыя, у склад якой уваходзяць 15 лепшых артыстаў маскоўскіх тэатраў.

5-га кастрычніка адбудзецца сустрэча Л. П. Александровскай з калектывам Беларускага Дзяржаўнага тэатра оперы і балета, дзе народная артыстка БССР падзеліцца сваімі думкамі аб прайдзеным ёю творчым шляху.

У Акруговым ДOME Чырвонай Арміі адбудзецца выстаўка, прысвечаная 25-гадоваму юбілею творчасці народнай артысткі СССР Л. П. Александровскай.

Ва ўсіх абласных цэнтрах нашай рэспублікі адбудуцца сходныя работніцкія мастацтва разам з прадстаўніцкімі грамадскай, прысвечаная юбілею Л. П. Александровскай.

4-га кастрычніка радыёстанцыя «Савецкая Беларусь» арганізуе канцэрт, прысвечаны юбілею Л. П. Александровскай. З дакладам аб творчым шляху юбіляра выступіць начальнік Упраўлення па справах мастацтва пры СНК БССР тав. В. Міхайчык.

Працы мастака Н. Гутмана

Надаўна ў Мінск вярнуўся з эвакуацыі заходне-беларускі мастак Н. Гутман.

За час ад вызвалення Заходняй Беларусі да самай вайны Гутман выкарыстаў рад прац, з якіх вылучаюцца яго барэльфы.

Работы Гутмана знаходзіліся на выстаўцы «Ленін-Сталін — арганізатары БССР», у музеі Рэвалюцый і Гістарычна-і пашыраны Парткурсаў і ДOME Пісьменнікаў (барэльфы Леніна, Сталіна і Горкага). Гутман напісаў некалькі карцін на заходне-беларускіх тэмах («На вузкіх агонях», «У польскім востросе», «Чырвоная армія ў вызваленнай вёсцы» і інш.).

Вайна абярвала работу мастака над новымі тэмамі для выстаўкі «25 год Кастрычніка».

У эвакуацыі Гутман не закінуў свае працы, і стварыў рад барэльфаў правадзіра, усходніх пейзажаў і карцін («Выхад беларусаў з роднай Беларусі», «Мінск у агні» і інш.).

Вярнуўшыся ў вызваленую сталіцу Беларусі, мастак з прысмысленам адзінокаў сядзі свае ранейшыя працы — два барэльфы ў музеі Айчынай вайны, адзін — у Карцінальнай галерэі, а таксама барэльф «Ленін».

Цяпер мастак Н. Гутман з натхненнем прыступіў да далейшай работы. Ён рыхтуе працы да выстаўкі «Перамога», для музея Айчынай вайны.

На выстаўцы, якая адчынілася ў музеі Айчынай вайны да 6-й гадавіны ўз'яднання Беларускага народа ў адну савецкую беларускую дзяржаву, мастак паказвае працы на тэмы: «Палітвязьня ў польскім востросе», «Беспрацоўная» і «Сустрэча Чырвонай Арміі ў Заходняй Беларусі».

В. Т.

Мастацкая самадзейнасць

У мястэчку Індры, Гродзенскай абласці, створаны танцавальны гурток, які выконвае народнае беларускае і польскае танцы («Лавоніха», «Крыжачок», «Кадрыль», «Мазурка», «Полька» і другія).

У часе жыцця і сядзі гэты гурток многа разоў выступаў на сцэне хатчэпальнага свайго сельскага савета.

У Шчучыне пры ДOME Соцыялістычнай Культуры існуе харавыя калектывы, які надчылае больш 25 асоб.

Мастацкі кіраўнік гуртка — настаўнік Імельнічов.

У Гомельскай абласці налічваецца 300 гурткаў мастацкай самадзейнасці, у якіх удзельнічаюць 3700 чалавек.

Гэтыя гурткі правалі для насельніцтва абласці каля тысячы канцэртаў.

Драматычныя калектывы пры Гомельскім ДOME народнай творчасці і хор пад кіраўніцтвам т. Лазіцкай (Рудзенскага сельсавета) правалі на карысць дзвюх-цірот некалькі спектакляў і канцэртаў.

У Перазвона і насцеражылася.

— Хочацца мне, ведце вы, напісаць для газеты такі ўзвышны-паэтычны нарыс — паэму аб людзях перадавой лініі гандлёвага фронту... Хочацца некалькіх апаэтычных гэтух п'янух, але, я-б сказаў, гераічнае баявую працу арміі работнікаў гандлю. Ваша пажаняная ўстанова ўзвучае мне некалькі карабляў, які смела і лоўка маневруе паміж рыфам пасляваенных цяжкасцей і не салідна на м'ель толькі таму, што на капітанскім мосціку ўзвышаецца ваша мужныя кіраўнічыя фігура і надзеіны трымае руль у сваіх цвёрдых спрачкі-каваных руках...

Расчудлена асоба пачырванела і сармавіла апусціла вочы, як дзвючына, якой толькі што прызваліся ў каханні.

— Дзя гэтага я хацеў-бы зрабіць нейкі творчы рэя на вашых магазінах, каб азнаёміцца з матэрыялам будучай пэсы.

— А вам які матэрыял больш да савады, драп ці велюр? — спыталася расчудлена асоба.

— А гэта глядзячы якія каўняры ёсць у вас.

— Есць добры каракул.

— Тады-б я спыніўся на драпу.

— Калі ласка... Вось вам два талона ў 48 магазін. Варыце для азнамлення адрэз драпу і каракул на каўнер...

У 16 магазіне выбереце сабе васьм па гэтым ордэру які-небудзь адрэз бастору... цудоўны, скажу я вам, матэрыял для творчага натхнення! Ну і гэтак далей...

Асоба адліцала некалькі талонаў і ордэраў і, у якасці творчай камандыроўкі, далікатна ўручыла іх Перазвону.

Муза Перазвона гоцела ад радасці. Жыццё для яе было не мчыхай, а роднай мамачкай.

Палін Карандзей

Адрас рэдакцыі: г. Мінск, Рэвалюцыйная, 3.

Аб творчым кантакце пісьменнікаў Ленінграда і Беларусі

13 верасня адбылося пашыранае пасяджэнне прэзідыума праўлення Ленінградскага аддзялення Саюза Савецкіх Пісьменнікаў СССР, на якім было заслушана паведамленне пісьменніка тав. Бэнды аб яго паездцы ў сталіцу БССР — Мінск.

У сваім паведамленні тав. Бэнды сказаў, што беларускія пісьменнікі выказваюцца за ўстаўленне больш цеснага кантакта і абмена творчымі вопытамі з пісьменнікамі Ленінграда. Ленінград адміграў выключна важную ролю ў развіцці беларускай культуры і літаратуры; большасць беларускіх класікаў вучылася ў Ленінградзе, тут яны далучаліся да культуры вялікага рускага народа, тут яны аваявалі творчы вопыт рускай класічнай літаратуры.

У Ленінградзе вучыліся і Багушэвіч, і Янка Лучына, і Цётка, і Янка Купала. У Ленінградзе пачалі з'яўляцца першыя беларускія часопісы і выдавецтвы; у Ленінградзе адміграваў першы зборнік вершаў Янкі Лучыны, Цёткі, Янкі Купалы і другіх. Цяпер пачуццё, асабліва любю да Ленінграда заўсёды характэрны для беларускіх пісьменнікаў, даўно сталі добрай традыцыяй. І зараз, калі беларуская літаратура перажывае буйны росквіт, цягненне яе творцаў да Ленінграда зусім зразумела.

У абмеркаванні ўзятых пытанняў прынялі ўдзел паэт Нікалай Браун, галоўны рэдактар дзяржлітвыдата тав. Горскі, старшыня праўлення Ленінградскага аддзялення ССП СССР паэт Александр Пракоф'еў і інш.

— Трэба, каб нашы часопісы сістэматычна друкавалі творы беларускіх пісьменнікаў, знаёмілі ленінградцаў з дасягненнямі беларускіх паэтаў і празаікаў, — сказаў паэт Н. Браун. — У нас доўжыць багаты вопыт у перакладах з украінскай мовы, я думаю, што нам пачаў сілу будучы перакладаў і з беларускай мовы.

Александр Пракоф'еў у сваім выступленні адзначыў, што пытанне ўстаўлення пэсвай сувязі паміж беларускімі і ленінградскімі пісьменнікамі ставілася вычэ перад вайной.

Пасля абмеркавання пытання, прэзідыум праўлення прыняў пастанову, якая намячае рад практычных мерапрыемстваў.

Вось галоўныя пункты гэтай пастановы: 1. Падрыхтаваць і выддаць анталогію беларускай паэзіі, у якой пераважнае месца павінен заняць пераклады ленінградскіх паэтаў.

2. У часопісах «Звезда» і «Ленінград» перыядычна друкаваць творы беларускіх аўтараў у перакладах ленінградскіх пісьменнікаў, а таксама сістэматычна асвятляць літаратурнае жыццё БССР.

3. Рэкамендаваць літаратурны рэдакцыі Радэкамітэта перыядычна арганізоўваць перадачы беларускіх твораў.

4. Прапанаваць ДOME Пісьменнікаў правесці вечар беларускай літаратуры.

5. Запраць у Ленінград беларускіх пісьменнікаў і павесці ў ламах культуры, клубах, лекторыях вечары беларускай літаратуры з удзелам беларускіх пісьменнікаў.

6. Выбраць некаторыя творы ленінградскіх аўтараў для надрукавання іх у перыядычным друку Беларусі.

7. Сістэматычна пасылать у Беларусі друк інфармацыю аб літаратурным жыцці Ленінграда.

8. Для ажыццяўлення намячаных мерапрыемстваў стварыць камісію ў складзе: Пракоф'ева, Брауна і Раждзественскага.

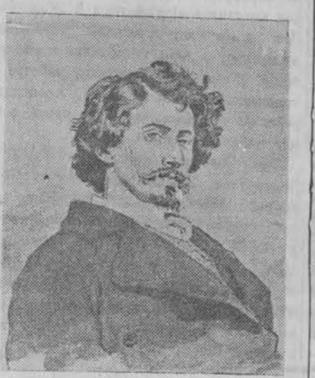
Для арганізацыі матэрыялу ў часопісах «Звезда» і «Ленінград», прэзідыум праўлення пастанаў камандыраваць у горад Мінск пісьменніка Кабарэўскага, дэлегацыю Саюза Савецкіх Пісьменнікаў.

Ажыццяўленне мерапрыемстваў, намячаных праўленнем Ленінградскага аддзялення Савецкіх Пісьменнікаў і культурнае значэнне.

В. ПАЛЯШУК.

Вялікі жывапісец

Ілья Яфімавіч Рэпін (1844—1930) — славетны рускі мастак-рэаліст, адзін з вядучых майстроў жывапісу другой паловы XIX стагоддзя. У творчасці Рэпіна знайшлі адлюстраванне лепшыя традыцыі рускага рэалістычнага мастацтва.

У 1863 г. Рэпін паступіў у Пецярбургскую Акадэмію мастацтваў. Тут ён сустрэўся з маладымі мастакамі, выхаванымі Акадэміяй, што вялі талды барэльфы з амірвалімі школьнымі традыцыямі. Душой гэтага «бунту» быў Крамскі, ён меў вялікі ўплыў на Рэпіна сваёй гарачай шчырай прапагандзе «жывапіс праўды» ў мастацтве.

Узвышанае пачуццё гуманнасці і чалавечнасці складале сапраўды народную аснову творчасці Рэпіна. Пачатак яго шырокай вядомасці звязаны з карцінай «Бурлакі» (1872—73). Праз вобразы бурлакоў мастак выказаў сваю гарачую любю да прыгнечанага працоўнага народа.

Некаторы час Рэпін жыў у Здраўневе (Віцебская губ.), дзе ён зрабіў рад эскізаў і партрэтаў, сярод якіх асабліва вылучаецца партрэт беларуса.

Лепшыя творы выдатнага рускага мастака сабраны і выстаўлены ў Трацэўскай галерэі (Масква) і Рускім музеі (Ленінград).

Савецкія мастакі вивучаюць багацейшую спадчыну Рэпіна, выдатнага майстра рускай рэалістычнай школы жывапісу.

Рэдакацыя: Л. АЛЕКСАНДРОЎСКАЯ, А. БАГАТЫРОЎ, Г. ГЛЕБАЎ, Я. КОЛАС, А. КУЛЯШОЎ (адказны рэдактар), А. КУЧАР, П. ПЕСТРАК.

Рэспубліканскі Дом Народнай Творчасці БССР абвясчае конкурс на лепшую многаактавую і аднаактавую п'есу для самадзейных драматычных калектываў.

ПАЛАЖЭННЕ АБ КОНКУРСЕ.

1. МЭТЫ І ЗАДАЧЫ КОНКУРСА:

Развіццё тэатральнай мастацкай самадзейнасці, стварэнне высокакаснага рэпертуара для тэатральнай самадзейнасці, выяўленне кадраў маладых драматургаў.

2. УМОВЫ КОНКУРСА:

а) п'есы могуць быць напісаны на жаданую аўтара на любую тэму (Вялікая Айчыная вайна, героіка фронту, працоўны тыл, барацьба партызан, гісторыя беларускага, рускага і другіх народаў СССР, дружба народаў, аднаўленне народнай гаспадаркі, трыумф перамогі, фальклорныя тэмы і інш.) і павінен адпавядаць асноўным патрабаванням выхавання савецкага народа ў духу савецкага патрыятызму;

б) прадстаўлены экзэмпляры п'есы на конкурс павінен быць перадрукаваны на машыны, альбо выразна напісаны ад рукі;

в) п'еса можа быць напісана ў любым жанры — драма, трагедыя, камедыя, вадэвіль, скетч і г. д.

3. УЗНАГОРОДЫ:

за лепшыя п'есы ўстаўляюцца наступныя прэміі:
ЗА АДНААКТАВЫЯ П'ЕСЫ:
Адна першая прэмія — 5 тысяч руб.
Чатыры другія прэміі — па 3 тысячы руб.
Шэсць трэціх прэміі — па 2 тысячы руб.

ЗА МНОГААКТАВЫЯ П'ЕСЫ:
Адна першая прэмія — 7 тысяч руб.
Дзве другія прэміі — па 5 тысяч руб.
Тры трэціх прэміі — па 4 тысячы руб.

Аўтарам п'ес, якіх атрымаюць добрую ацэнку, але не будуць прэміраваны, у этах заахвочвання будуць выданы ўзнагароды.

4. П'есы, якія атрымаюць прэміі, альбо ўзнагароды, будуць набыты Рэспубліканскім ДOME Народнай Творчасці па ўстаўленых расцэнках.

5. Лепшыя п'есы, якія выявіцца ў выніку конкурсу, будуць надрукаваны, альбо рэкамендаваны для выканання калектывамі мастацкай самадзейнасці.

6. П'есы прыймаюцца з моманту абвясчэння конкурсу. Апошні тэрмін падачы ўстаўляюцца 1-га студзеня 1946 г.

7. Пастановы журы публікуюцца ў друку.

8. П'есы падаюцца па адрасу: г. Мінск, Дом Народнай Творчасці БССР. Журы конкурсу на лепшую п'есу.

РЭСПУБЛІКАНСКІ ДОМ НАРОДНАЙ ТВОРЧАСЦІ БССР.
Дру